

26.89
Кырг. К.36

Керемет Кутуп

Жер шарындагы материктер жана Кыргызстандын
аймактары жөнүндө алгачкы маалыматтар

УДК 821.51-93
ББК 83.8
К 36

Түзгөндөр:
Бек Жылдыз, Керимова Шайгүл

Редактору:
Бараталиев Өмүрбек
Мамлекеттик тил жана энциклопедия борборунун
география, геология жана экология редакциясынын
башчысы, география илимдеринин кандидаты

Сүрөтчүсү:
Кульнар Рымбек

К 36 Керемет китеп. Жер шарындагы материктер жана Кыргызстандын
аймактары жөнүндө алгачкы маалыматтар. /
Түз.: Б. Жылдыз, Ш. Керимова. Сүрөтчүсү К. Рымбек.
Б.: 2010. - 36 б.

ISBN 978-9967-25-876-1

“Керемет китеп” китеби бөбөктөргө Жер шарындагы материктер жана
Кыргызстандын аймактары жөнүндө алгачкы маалыматтарды берет.
Бөбөктөр континенттерге жана өлкөбүздүн аймактарына саякат жасашат.

Корректорлору:
Сагынбек кызы Акжолтой,
Барыктабасова Турумбүбү

Компьютердик калыпка салган жана дизайн:
Сайфутдинова Елена

Заказ № 50118. Нускасы: 4000.

«Continent Print» ЖЧКсында басылды.
720054, Бишкек ш., Интергельпо көчөсү, 1

К 4802060000-10

УДК 821.51-93
ББК 83.8

ISBN 978-9967-25-876-1

© Ага Хан Фонду, 2016

Мазмуну

6
Дүйнөнүн
картасы

8
Евразия

10
Түндүк
Америка

11
Түштүк
Америка

12
Африка

14
Австралия

16
Антарктида

18
Кыргызстан

20
Бишкек шаары

22
Ысык-Көл облусу

24
Жалал-Абад
облусу

26
Чүй облусу

28
Ош облусу

30
Ош шаары

32
Нарын
облусу

34
Талас
облусу

36
Баткен
облусу

Урматтуу ата-энелер жана кичинекей бөбөктөр!

Силердин колуңардагы китеп биз жашап жаткан Жер шары жөнүндөгү алгачкы маалыматтарды берет. Бул маалыматтар жер шарындагы ар кандай жерлер, өлкөлөр жана ата мекенибиз, ошондой эле жер жүзүндө эмнелер бар экендиги, кандай кубулуштар болуп жатканы жөнүндө силер кызыккан билимдерди үйрөнө аласыңар.

Жер бетиндеги дарыялар, тоолор, суулар, чөлдөр жана кургактыктын ар кандай аймактары картага жүз эсе кичирейтилип, шарттуу белгилер менен түшүрүлгөн.

Ал эми Жердин көлөмдүү моделин бериш үчүн окумуштуулар глобусту ойлоп табышкан. Картада ж-а глобуста Жердин кургак жана суу бөлүктөрү түстүү боёктор менен берилген. Мисалы: тоолору күрөң, суулары көк, түздүктөрү жашыл түс менен белгиленген. Жер шарында кургактыктын ири бөлүктөрү материктер деп аталат. Алардын саны алты: Евразия, Африка, Түндүк Америка, Түштүк Америка, Австралия жана Антарктида. Мындан сырткары биз жашап жаткан Жер шарынын бетин ири аймакты ээлеген океан суулары чулгап жатат. Алар жер бетинде төртөө: Тынч, Атлантика, Түндүк Муз жана Инди океандары.

Урматтуу бөбөктөр, биздин ата мекенибиз – Кыргызстан Евразия материгинде жайгашкан. Ата мекенибиз жөнүндө маалыматтарды ата-энелер менен бирдикте таанышсаңар болот.

Бул “Керемет китеп” силерге Жер шары жөнүндөгү баалуу маалыматтарды берүү менен бирге силердин келечектеги окумуштуу, саякатчы, жер жөнүндөгү илимдерге кызыккан ынтызар жаштар болооруңарга түрткү берет деген ойду айтып кетмекчибиз.

Анда эмесе Силерге ийгилик, ак жол каалайбыз!

*Педагогика илимдеринин кандидаты
Джунушалиева Калиман Кеңешбековна*

Картага атайын белгилер менен жер бетиндеги дарыялар, тоолор, суулар, чөлдөр жана кургактыктын ар кандай аймактары түшүрүлгөн.

Глобус - жердин көлөмдүү модели.

Дүйнөнүн картасы

Евразия

Жер шарындагы эң чоң материк. Ал эки бөлүктөн турат. Европа жана Азия. Европа деген сөз грек тилинен которгондо «батыш», ал эми Азия «чыгыш» дегенди түшүндүрөт.

Европа Түндүк Уюлдан Жер ортолук деңизине чейин жана Атлантика океанынан Урал тоосуна чейинки аймакты ээлейт. Эли жыш жана мамлекеттери бири-бирине жакын жайгашкан. Токойлорго бай. Анда канаттуулардын жана жаныбарлардын түрү жашайт.

Европада илим-билим, маданият абдан өнүккөн. Завод-фабрикалар өтө көп. Эң сонун автомашиналар «Форд», «Мерседес», «Ауди», «Пежо» ж. б. чыгарылат.

Европада кооз имараттар көп. Эйфель, Бигбен мунарасы, Пант-до-Гар жана Луи 1 көпүрөсү, Прага замогу, София собору ж. б. Европадагы эң чоң мамлекет – Россия, ал эми эң кичинеси – Ватикан эсептелет. Эң узун дарыя – Волга.

Азия аймагы Түндүк Уюлдан экваторго чейин жана Урал тоолорунан Японияга чейин созулат.

Азиянын көп бөлүгү тоолуу. Анын борборунда Тибет тайпак тоосу жайгашкан. Жер шарындагы эң бийик тоо – Гималай да Азияда жайгашкан.

Азия элдеринин маданияты ар түркүн. Азия айыл чарбага ыңгайлуу. Жеринин басымдуу бөлүгүндө шалы, жүгөрү, буудай, пахта жана чай өстүрүлөт.

Дүйнөдөгү эң чоң гүл - раффлевиа өсөт.

Түштүк-Чыгыш Азия сууга мол болгондуктан, дыйкандар суу үстүндөгү кепелерде жашайт. Алар балык кармоо жана бермет чогултуу менен алектенишет.

Калкынын саны боюнча дүйнөдө 1-орунда турган мамлекет – Кытай, андан кийинки калкы көп мамлекет – Индия. Эң чоң көлү – Каспий көлү.

Азия нефть, газ, таш көмүр ж. б. кендерге бай.

Түндүк Америка

Чыгышынан Атлантика, батышынан Тынч, түндүгүнөн Түндүк Муз, түштүгүнөн Түштүк океандары менен чулганат. Анда чоң мамлекеттер жайгашкан. Алар Канада, АКШ жана Мексика.

Ошондой эле ага дүйнөдөгү эң зор арал – Гренландия да кирет. Бул материктин аймагын алгач индейлер менен эскимостор мекендеген. 1492-жылы саякатчы Христофор Колумб Индияга жөнөп, ушул материкке туш болот.

Буга чейин европалыктар мындай жер бар экенин билген эмес. Ошондон тартып Түндүк Америкага испандар, англичандар, француздар, португалдар жана африкалыктар көчүп келип, отурукташа баштаган. Азыркы учурда эң өнүккөн континенттердин бири.

Түндүк Американын токойлорунда аюу, багыш, енот, ал эми деңиздеринде аллигатор көп. Дүйнөдөгү эң бийик дарак – секвойя, кактустардын түрлөрү өсөт.

Түштүк Америка

Чыгышын Атлантика, батышын Тынч океандары, түндүгүн Кариб деңизи, түштүгүн Магеллан кысыгы чулгап турат. Мында 12 мамлекет бар, алардын эң чоңу — Бразилия. Континентти бойлоп дүйнөдөгү ири тоолордун бири — Анд тоо кыркасы созулуп жатат. Түштүк Американы эзелтеден индейлер мекендеген. Эң чоң дарыя — Амазонка агат. Аны жээктей токойлор, жунгли ээлейт.

Жаныбарларга бай континент. Мында жапайы лама, ягуар, нанду төө кушу, өтө чоң кумурска жегичтер, жалдуу карышкыр, эң чоң жырткыч канаттуу — кондор, броненосец, даракка асылган ленивец, жөргөмүш сымал маймылдар, тоту куштун түрлөрү ж. б. жашайт. Атлантика океанынын жээгине жакын пирания балыктары, алп таш бакалары бар. Какао, банан, ананас, кофе, жүгөрү ж. б. өсүмдүктөр өсөт.

Африка

Африка бардык жагынан океан, деңиздер менен курчалган. Дүйнөдө чоңдугу жагынан Евразиядан кийинки экинчи орундагы материк. Батышынан Атлантика океаны, түндүгүнөн Жер ортолук деңиз, чыгышынан жана түндүк-чыгышынан Инди океаны жана Кызыл деңиз менен чулганат. Африканын климаты ысык болгондуктан, жыл бою өсүмдүктөр көгөрүп турат. Анда жалбырагы катуу, кургакчылыкка ыңгайлашкан какао, курма, кофе, кокос пальмасы, каучук, баобаб дарактары өсөт, чай, пахта эгилет. Ысыкка чыдамдуу жаныбарлар: төө, мүйүздүү кара чаар жылан, түлкүгө окшогон фенек, чөп жечү жаныбардын миңдеген түрү, пил, зебра, леопард, гиппопотам, арстан, чөө жана гиеналар, төө куш, антилопа жана маймылдар (шимпанзе, горилла), хамелеондор, лимулар ж. б. жаныбарлар мекендешет.

Түндүк аймагын дүйнөдөгү эң чоң чөл — Сахара ээлейт. Африканын ири дарыялары: Конго, Нил, Нигер, Замбези, Оранж. Конго молдуулугу боюнча дүйнөдө Амазонкадан кийинки 2-орунда турат. Ал эми Нил дүйнөдөгү эң узун дарыя. Африканын эң ири көлдөрү — Танганьика, Виктория ж. б. Тереңдиги жагынан Байкалдан кийинки дүйнөдөгү экинчи көл — Танганьика. Чыгыш Африкада тоолор, бөксө тоолор жана саванналар бар.

Африкада түрдүү эл жашайт. Алардын тарыхы да эң кызыктуу. Бул жер эң узун бойлуу адамдардын (Судандагы динка элинин) жана эң кыска адамдардын (Заирдеги мбут пигмейлеринин) мекени.

Африка материги Египет пирамидалары менен дүйнөгө белгилүү. Ал пирамидалар мындан 5000 жыл илгери курулган экен. Пирамидалардын бийиктиги 100 метрден ашат. Муну байыркы египет фараондору (падышалар) курдурган. Фараон өлгөндөн кийин денесин катырып, пирамиданын ичине коюшкан.

Бир пирамида куруш үчүн он миңдеген кулдар тынбай иштеп, 20–30 жылда курулуп бүткөн.

Австралия

Жер шарындагы эң чакан материк. Чыгыш жээгин Тынч океандын деңиздери (Тасман, Коралл), түндүгүн Арафура деңизи, батышы менен түштүгүн Инди океаны чулгайт.

Австралияга биринчи жолу адамдар кырк миңдей жыл мурда келген. Алар аңчылык кылып, балык кармашып, сууга жакын, нымдуу дөбөлөрдө күн кечиришкен.

Аңчылыкта колдонгон негизги куралы – бумеранг болгон. Жаандан жана суудан коргонуу үчүн шырмыйдан алачык курушуп, аны дарактын жалбырагы менен жаап, убактылуу турак жай салышкан.

Австралиянын жайы ысык, кышы жылуу. Жаан-чачын аз жаап, кургакчыл келет. Дарактар сейрек кездешет. Акация жана эвкалипттин 500дөй түрү, айрым жерлерде фикус өсүмдүгү өсөт. Бадал түрүндөгү эвкалипт дарагынын бийикт. 100 метрге жетет. Жыгачы катуу, жалбырагы менен кабыгы эфир майына бай, ошондуктан медицинада жана техникада кеңири колдонулат.

Австралия баштыктуу жаныбарларга (бөрсө же кенгуру, баштыкчан момолой, тыйын чычкан, аюу (коала), карышкыр, азезил ж. б.) өтө бай. Алар балдарын курсагындагы баштыгына салып чоңойтушат.

Австралияда башка жерлерде кездешпеген жумуртка туучу сүт эмүүчүлөр (өрдөк тумшук, ехидна) м-н эки түрдүү дем алчу цератод балыгы жашайт, ошондой эле төө кушка окшош эму, күндүн желесиндей кулпунган эң кооз бейиш кушу, какаду тоту кушу, тоокко окшогон киви ж. б. канаттуулар мекендейт.

Учурда Австралияда чоң-чоң шаарлар курулуп, кабат-кабат үйлөрдө көп улуттуу элдер жашайт.

Кой жана ири мүйүздүү бодо мал өстүрүү боюнча көптөгөн фермалар бар.

Калкы деңиз жээктеринде жашаганды жактырышат.

Австралияда маданият өнүгүп, окуу жайлар көбөйүп, элдин жашоо-турмушу жогору.

Антарктида

Түштүк уюл тегерегинин ичинде жайгашып, башка материктерден зор муз каптоосу менен айырмаланат.

Бийиктиги ондогон метрге жеткен муздуу тик жарлардан турат.

Антарктида таш көмүр, темир, жез жана коргошунга бай. Аралдарында папоротник сымалдар, мамык чөп, эңилчек, балыр, козу карын жана башка сыяктуу споралуу тундра өсүмдүктөрү өсөт.

Антарктиданын жээктерине биринчи жолу адамдар 1899-жылы кыштаган. Алар илимий-изилдөөлөрдү аткарышып, бир жылдай жашаган, бирок антарктидалык кыйынчылыктар жашоого туруштук бербегендиктен улам, мында туруктуу жашаган эл жок.

Илим-изилдөө станцияларында иштегендер гана жашашат.

Антарктидада кораблге, пирамидага, мунарага жана бети тептегиз столдой болгон түрдүү формадагы абдан кооз айсбергдер же "калкып жүргөн муз тоолору" кездешет. Айсбергдерде канаттуулар көп.

Антарктидадан ак аюу, ошондой эле деңиз жаныбарларынан кит, тюлень, деңиз кабыландары, канаттуулардан пингвин, поморниктерди көрүүгө болот. Пингвиндин он жетиден ашуун түрлөрү бар. Адел жана император пингвини өтө кооз канаттуу.

Бул жерде кайнак сууну чачсаң, жерге түшүп үлгүрбөй эле тоңуп калат!

Миллион жыл мурда Антарктидада жүздөгөн жылуучул жана нымчыл өсүмдүктөр менен жаныбарлар каптаган жер экенин азыр элестетүү кыйын.

СБО
ОШСКАЯ
ОБЛАСТНАЯ ДЕТСКАЯ
БИБЛИОТЕКА
ИНВ. № 253697

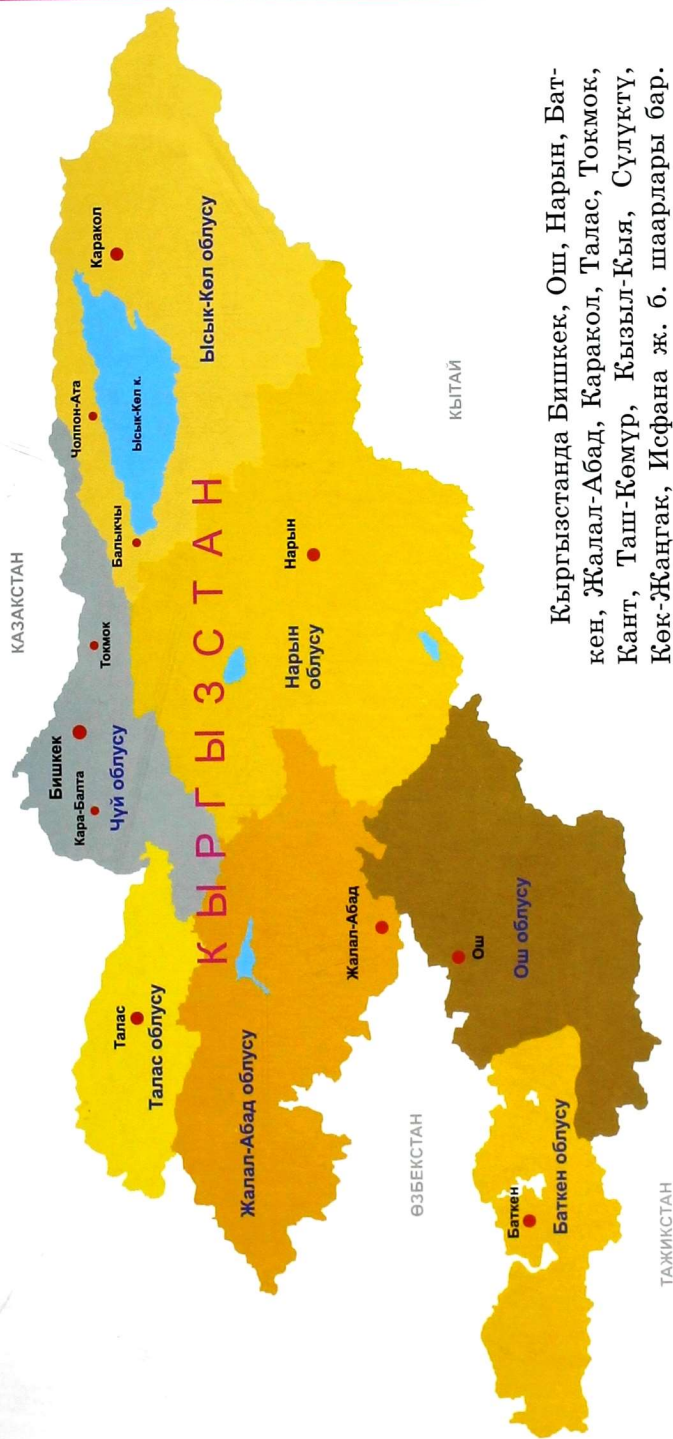
Кыргызстан

Кыргызстан – тоолуу өлкө. Тоолордун асман тиреген бийик чокуларында дайыма аппак кар жатат. Бийик тоолор жыш токойлорго, жыты буркурап, адамдын көз жоосун алган түркүн өсүмдүктөргө, көптөгөн кен байлыктарга, илбирс, аркар, кулжа, бугу, марал, аюу, жолборс, карышкыр, түлкү ж. б. сыяктуу жапайы жаныбарларга бай.

Өлкөдө атагы алыска таанымал Ысык-Көл, Соң-Көл, Чатыр-Көл, Сары-Челек көлдөрү бар. Алардын суусу абдан тунук, таза жана балыкка мол. Ысык-Көлгө жайында дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүнөн адамдар келип, эс алышат.

Кыргызстан Нарын, Түп, Жыргалаң, Чүй, Ак-Буура, Талас, Көкөмерен өңдүү агын суулары менен даңктанат.

Кыргызстанда Бишкек, Ош, Нарын, Баткен, Жалал-Абад, Каракол, Талас, Токмок, Кант, Таш-Көмүр, Кызыл-Кыя, Сүлүктү, Көк-Жаңгак, Ифрана ж. б. шаарлары бар. Кыргызстан жети облустан турат. Алар: Ош, Жалал-Абад, Чүй, Ысык-Көл, Талас, Нарын, Баткен.

Бишкек шаары

Кыргызстандын борбору – Бишкек шаары. Ал өтө кооз шаар.

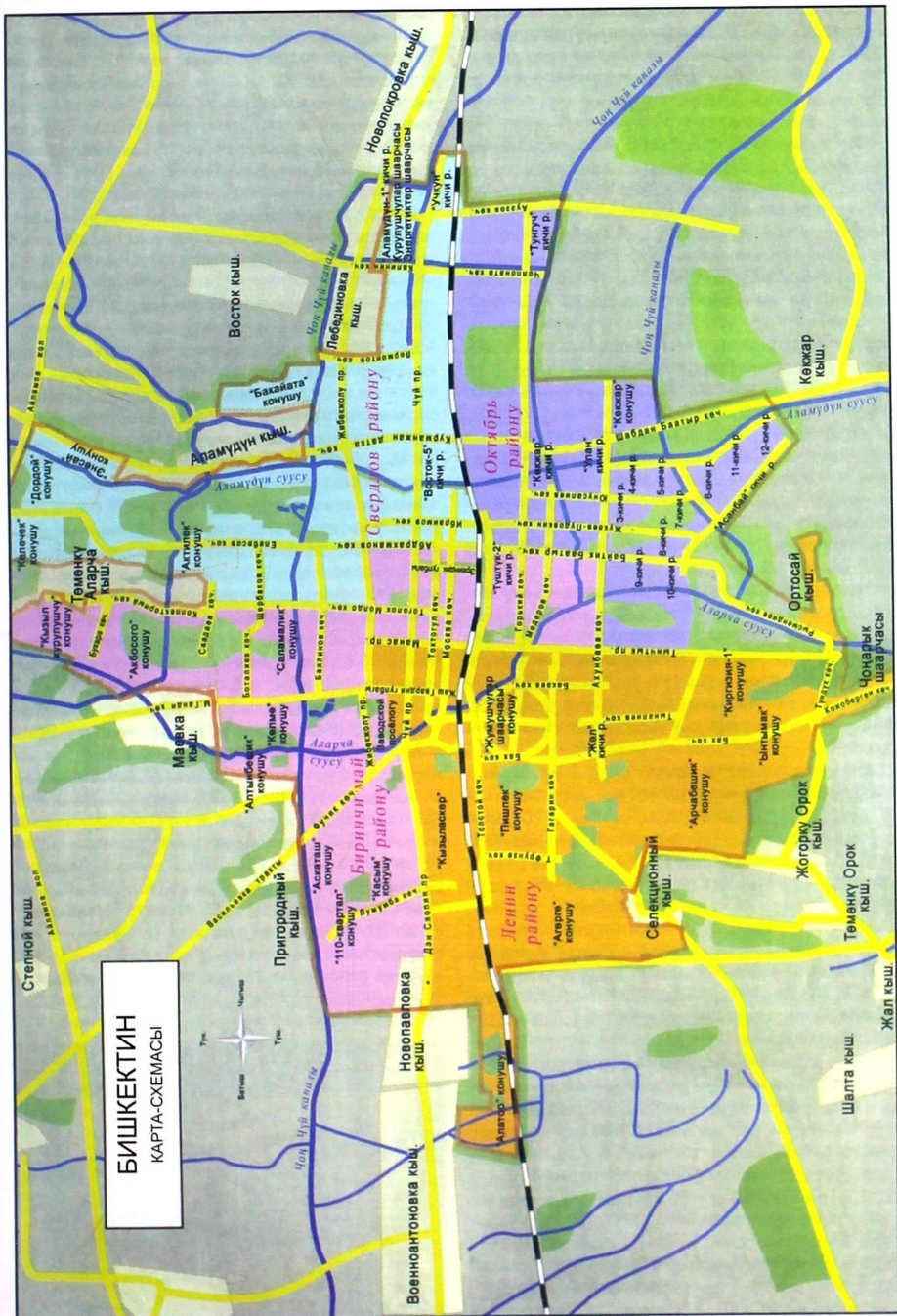
Бишкек шаарында көп кабаттуу көркөм үйлөр, ишканалар, көптөгөн мекемелер, театрлар, филармония, музейлер, китепканалар, спорт сарайы, стадион, кооз-кооз эс алуучу жайлар, авто жол, темир жол бекеттери, мейманканалар, базарлар, соода комплекстери бар. Шаарыбызда балдар үчүн куурчак театры иштейт. Театрда дайыма кызыктуу оюндар көрсөтүлүп турат.

Мекенибиздин жаштары шаарыбызда жайгашкан жүздөгөн мектептерден, жогорку окуу жайларынан билим алышат. Бишкек шаарынын түндүк тарабында «Манас» аэропорту жайгашкан. Бул аэропорттон чет өлкөлөргө жана өлкөбүздүн региондоруна самолёт учат. Ал эми Бишкекке ар түрдүү мамлекеттерден коноктор келип турат. Борбор шаарыбызда бир катар чет өлкөлөрдүн элчиликтери ачылып, Кыргызстандын дүйнө элдери менен байланышы кеңейүүдө.

Бишкек – тынчтыктын жана достуктун шаары.

**БИШКЕКТИН
КАРТА-СХЕМАСЫ**

Ысык-Көл облусу

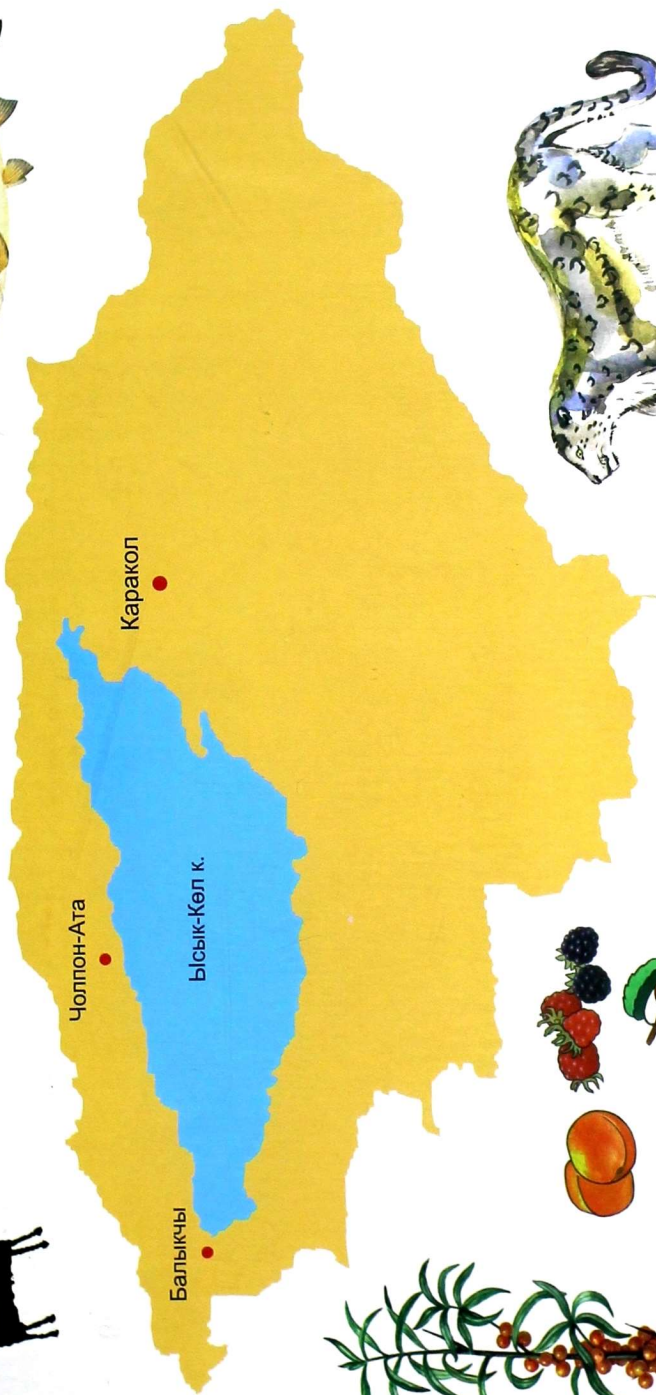
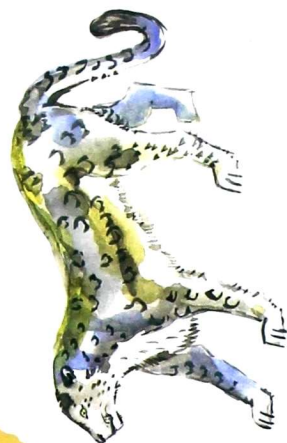
Кыргызстандын түндүк-чыгышындагы тоолуу аймак. Өрөөндүн кышы мелүүн, жайы салкын. Тоо арасында малга жайлуу жайыттар бар.

Ысык-Көл өрөөнү көмүр, калай, минералдык сырьё, айнек кумдары ж. б. курулуш материалдарынын кендерине бай.

Бул аймакта дүйнөгө белгилүү касиеттүү көл – Ысык-Көл жайгашкан. Ага дүйнөнүн көп өлкөлөрүнөн туристтер келип, эс алып кетет. Ысык-Көл өрөөнү курорт зонасына айланган. Анда дарылык касиети бар Жети-Өгүз, Жыргалаң, Көгүлтүр Ысык-Көл, Ак-Суу сыяктуу курорттор, ошондой эле пансионаттар, эс алуу жайлары жана санаторийлер бар.

Ысык-Көлдө ысык жана минералдуу булактар менен дары-баткактардын запасы мол. Ысык-Көлдүн дарыялары балыкка бай, кургак жерлеринде жапайы жаныбарлар жана канаттуулар көп. Ысык-Көл мамлекеттик корук деп жарыяланган. Борбору – Каракол шаары.

Каракол

Чолпон-Ата

Ысык-Көл к.

Балыкчы

Жалал-Абад облусу

Кыргызстандын түштүк-батышын ээлейт. Жалал-Абад өрөөнү эң жылуу жер. Суусу мол. Ири дарыялары – Нарын, Чаткал, Кара-Дарыя. Дүйнөгө белгилүү жаңгак-мөмө-жемиш токою бар.

Кен байлыктарга бай. «Макмал» алтын кени аймакка ири кирешелерди алып келип, жергиликтүү элди иш менен камсыз кылат.

Ысык жана минералдуу суу булактары чыгат. Арстанбап, Сары-Челек, Кара-Алма сыяктуу табигый кооз жерлери көп. Саймалуу-Таш сүрөт галереясы, Шах-Фазил күмбөзү өңдүү тарыхый эстеликтер арбын. Облустун борбору – Жалал-Абад шаары. Шаардын чыгыш тарабында Жалал-Абад курорту жайгашкан. Ашказан, нерв системасы, бөйрөк ж. б. оорулары менен ооругандар курортто дарыланышат.

Жалал-Абад

Чүй облусу

Кыргызстандын түндүк бөлүгүн ээлейт. Жери негизинен түзөң келет, ошондой эле Суусамыр, Кыргыз Ала-Тоосу ж. б. сыяктуу ири тоолор да бар.

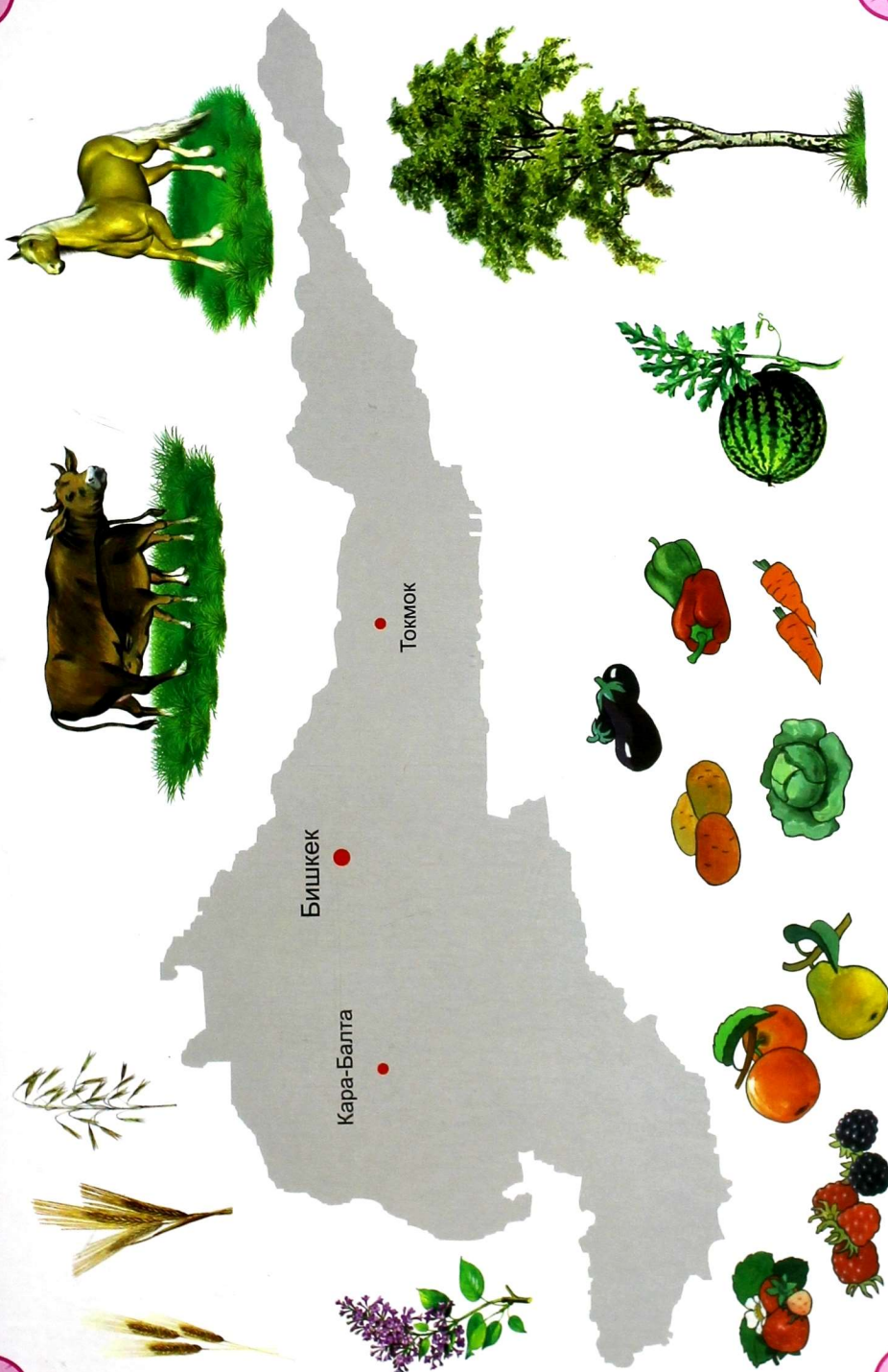
Өрөөндөгү туз, гипс жана курулуш материалдарынын кендери өнөр жай тармактарында пайдаланылат. Негизги дарыясы – Чүй. Чүй дарыясына Кемин, Лебединовка, Аламүдүн ж. б. ГЭСтер курулган.

Минералдуу арашан булактарынан Ысык-Ата, Аламүдүн, Ак-Суу, Ала-Арча ж. б. минералдуу суулары даярдалат. Чүй аймагында Ысык-Ата курорту жайгашкан.

Чүй өрөөнүндө Бурана мунарасы сыяктуу археологиялык тарыхый эстеликтер, Шиш-Дөбө, Суяб, Кегети шаар урандылары бар.

Чүй өрөөнүндө Жантай, Шабдан, Байтик, Жайыл ж. б. тарыхый инсандар жашап өткөн. Аймактын өнөр жайы көп тармактуу. Калкы дыйканчылык жана мал чарбачылык менен кесиптенишет. Борбору – Токмок шаары.

Бишкек

Токмок

Кара-Балта

Ош облусу

Кыргызстандын түштүк-батыш бөлүгүн ээлейт. Ош аймагынын тарыхы миңдеген жылдарды камтыйт. Байыркы шаарлары – Ош, Өзгөн. Калкы көбүнчө дыйканчылык менен кесиштенет.

Пахта жана тамеки Ош аймагына кирешелерди көп берет.

Өнөр жайы жана маданияты жогорку деңгээлде өнүккөн. Аймак Өзгөн мунарасы сыяктуу тарыхый-археологиялык эстеликтерге, кен байлыктарга өтө бай.

Ош өрөөнүндө Алымбек датка, Курманжан датка, Уркуя Салиева ж. б. тарыхый инсандар жашап өткөн.

Ош аймагы Сулайман тоосу менен дүйнөгө белгилүү. Борбору – Ош шаары.

ш

Ош шаары

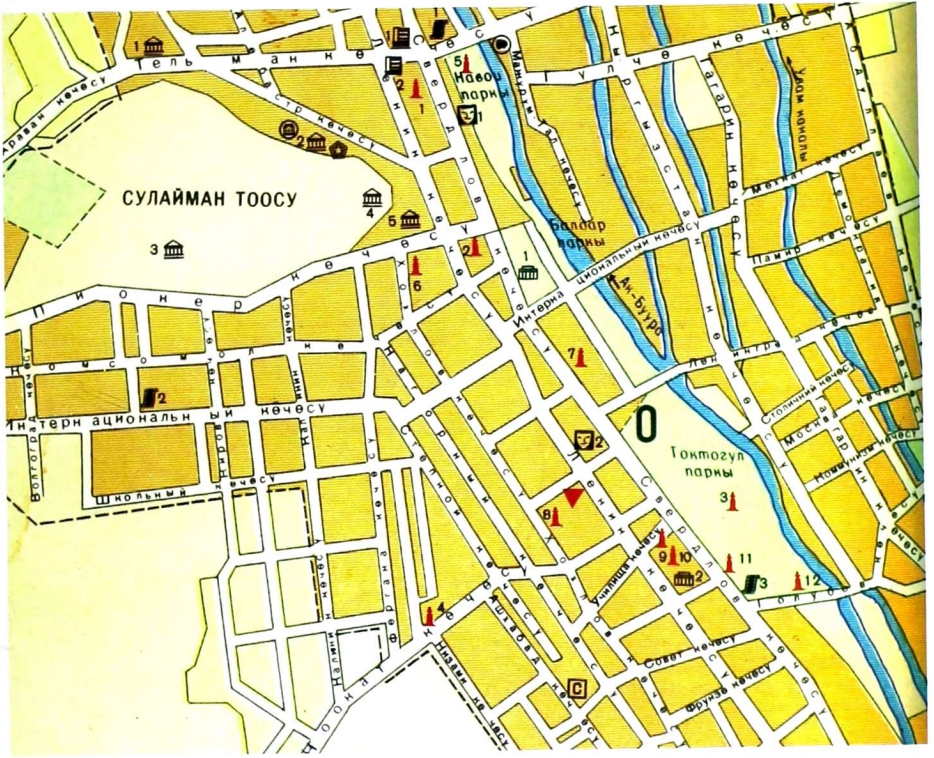
Ош шаары – республиканын 2-борбору деп эсептелинет. Ал Орто Азиядагы эң байыркы шаарлардын бири. Биздин заманга чейинки (б. з. ч.) IV – биздин замандын (б. з.) V–VI кылымдарында Улуу жибек жолу аркылуу Чыгыш жана Батыш өлкөлөрү менен байланышып турган.

Шаарда чоң-чоң көчөлөр, жогорку окуу жайлары, музейлер, театрлар, базарлар бар. Ош шаарынын тегерек четинде дыйканчылык өнүккөн. Жашылча, жер-жемиштердин түрү өстүрүлүп, пахта эгилет.

Шаар Орто Азиялык акын, улуу ойчул А. Навои, Алай канышасы Курманжан датка жана башкаларга арналып орнотулган тарыхый эстеликтерге бай. Бакка оронгон жашыл шаардын ортосунда Сулайман тоосу жайгашкан. Тоонун капталдары тик, аскалуу. Сулайман тоосундагы музей үңкүрдө ачылган.

Оштун карта-схемасы

Сулайман тоодогу тарых музейи

Нарын облусу

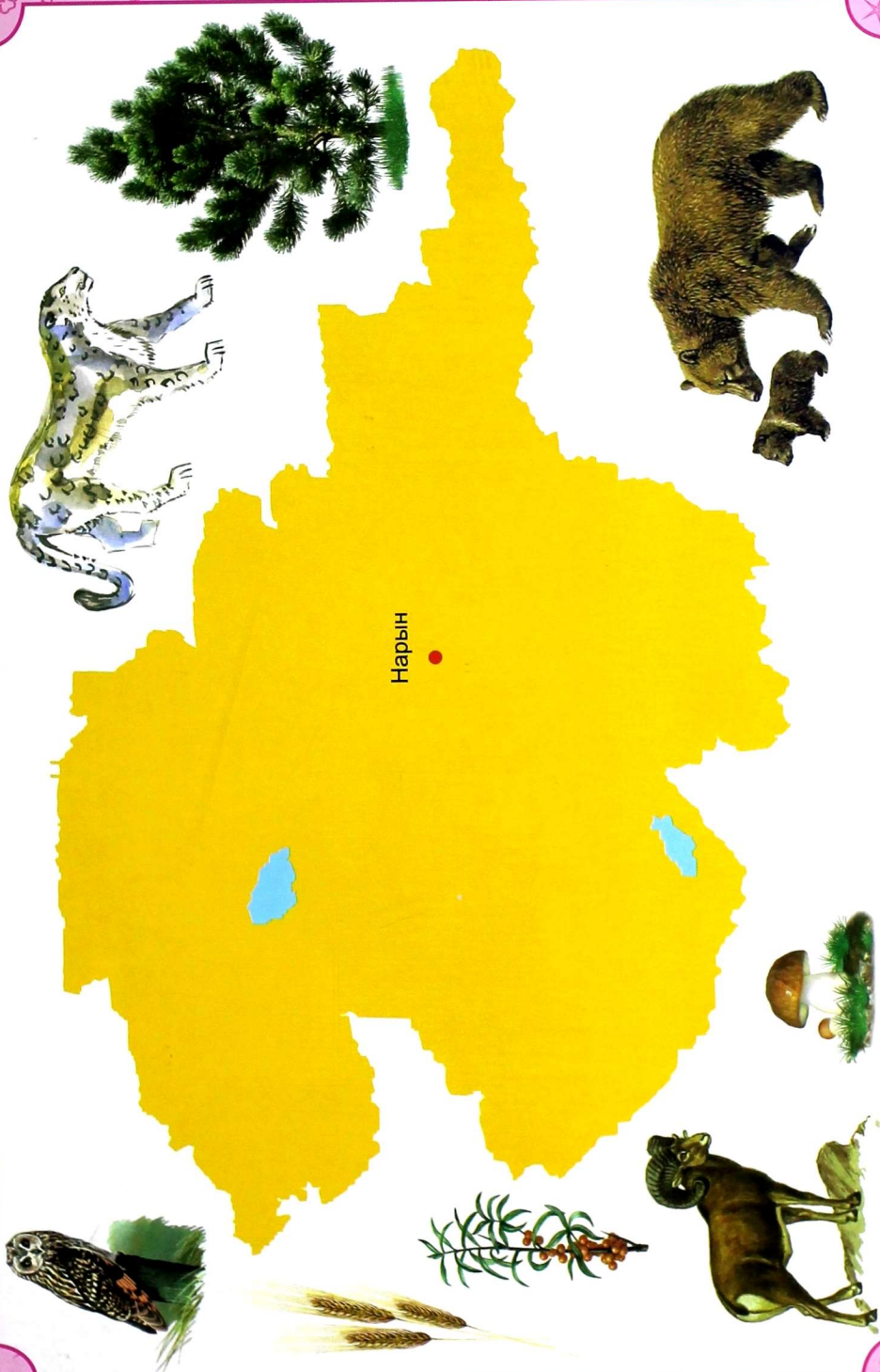
Нарын тоолуу аймак, бардык жагынан бийик тоо кыркалары курчап турат. Кышы катаал, узакка созулат, жайы салкын. Тоолору кен байлыктарга бай. Солтон-Сары алтын кени, дарылык касиети менен Кочкор туз кени дүйнөнүн көп өлкөлөрүнө белгилүү. Кара-Кече көмүр кени элибизди жылуулук менен камсыз кылат. Нарын өрөөнүндөгү Кичи-Нарын, Чоң-Нарын, Куртка, Ат-Башы, Кара-Кужур ж. б. мөңгүдөн куралган суулары муздак, таза жана тунуктугу менен айырмаланат.

Аймакта «Арашан» сыяктуу минералдуу ысык булактар чыгат. Адам баласын балыктары, каз-өрдөктөрү менен тамшандырган ири көлдөрү – Соң-Көл, Чатыр-Көл.

Кара-Кужур, Солтон-Сары, Соң-Көл, Аксай, Арпа, Суусамыр ж. б. жайлоолору таза абасы, карагай-кайың, жыш токою, жыты буркураган арчасы, түркүн гүлдөрү, төрт түлүк малы менен көрктөнүп турат.

Нарын өрөөнүнүн мөңгүлүү аска-тоолорун, карагайлуу токойлорун илбирс, аркар, кулжа, тоо эчкилери, аюу, карышкыр, түлкү, ачкүсөн, кашкулак, каман, сүлөөсүн, суусар, суур ж. б. айбанаттар, бүркүт, улар, кекилик, чил, чөкө таан ж. б. канаттуулар мекендейт. Негизги дарыясы – Нарын. Анда Ат-Башы, Үч-Коргон, Токтогул, Күрп-Сай ГЭСтери бар, Камбар-Ата ГЭСи курулууда. Аймак Кошой-Коргон, Таш-Рабат ж. б. тарыхый эстеликтерге бай. Нарын эли эрдиги менен тарыхта калган Тайлак баатыр сыяктуу тарыхый инсандар менен сыймыктанат. Борбору – Нарын шаары. Мал чарбачылыгы менен өзгөчөлөнөт.

Нарын

Талас облусу

Кыргызстандын түндүк-батышындагы өрөөн. Кыргыз эли Талас өрөөнүн байыртадан эле эпостук баатыр Манаска байланыштырып келген. Элдик уламыш боюнча бул өрөөн Манастын ордосу болгон. Талас суусунун жээгинде Манастын күмбөзү (XIV к.) жайгашкан. Күмбөздүн жанындагы бийик дөбө «Манас-Супа» (Кароол чоку) деп аталат. Манас бул дөбөдө кароол караган, айлана-чөйрөгө көз салдырган. Ошондой эле Манас чоку, Манас арык деп аталган жерлер бар.

Талас өрөөнү тарыхый жазма эстеликтерге бай.

Борбору – Талас шаары.

Атагы ааламга белгилүү, кыргыз элинин сыймыгы болгон жазуучубуз – Чынгыз Айтматов да ушул аймакта төрөлгөн.

Талас

Баткен облусу

Кыргызстандын түштүгүндө жайгашкан тоолуу аймак. Жайы узак, кургакчыл, кышы кыска. Кар аз жаайт. Өрөөндө мал чарбасы, багбанчылык, жүзүмчүлүк, тамекичилик өнүккөн. Аймакта сейрек кезигүүчү кен байлыктар басымдуу. Натыйжада Айдаркан сымап комбинаты, Кадамжай сурма комбинаты дүйнөгө белгилүү. Кызыл-Кыя жана Сүлүктү көмүр кени аймактын элин жылуулук менен камсыз кылат.

Аба транспорту жергиликтүү элди ташыйт. Ишканалар жана калк газ кууру транспортун кеңири пайдаланат. Баткен аймагы көптөгөн тарыхый-маданий эстеликтерге бай. Кокон хандыгынан калган Кан чеби сакталып калган. Өрөөндө көрктүүлүгү менен адамдын көз жоосун алган «айгүл» гүлү өсөт.

200 e

1000

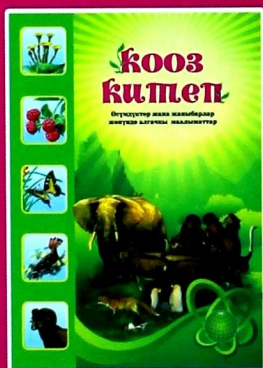

Урматтуу ата-энелер!

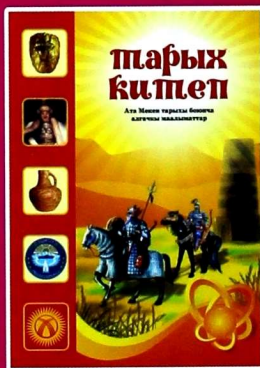
Кыргызстанды камтыган китеп сериясы Сиздин балаңызга мекен жана айлана-чөйрө жөнүндөгү алгачкы түшүнүктөрдү берет. Балаңыздын суроолоруна жооп бергенге Сизге керектүү булак боло алат.

Китепте кооз сүрөттөр бар. Булар бөбөктөргө табышмактуу чоң дүйнөнү түшүнүүгө жардамдашат.

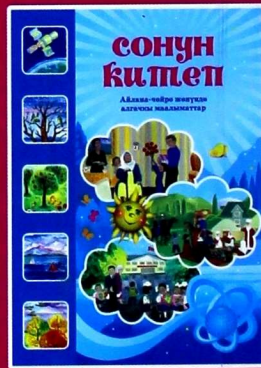
Серияга төмөндөгү китептер кирет:

Кооз китеп

Тарых китеп

Сонун китеп